

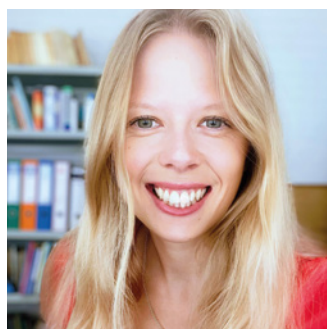
Les sigles mèdiques en català: autocentrades o al·locentrades?¹

ADÉLA KOŤÁTKOVÁ

Departament de Filologia i Cultures Europees
i Institut Interuniversitari López Piñero
Universitat Jaume I
ORCID: 0000-0003-2395-7473
adela.kotatkova@uji.es

Adéla Koťátková és graduada en

Estudis Hispànics per la Universitat Carolina de Praga i doctora en Llengües Aplicades, Literatura i Traducció per la Universitat Jaume I (UJI). Actualment és professora ajudant doctora al Departament de Filologia i Cultures Europees de l'UJI. Ha estat investigadora visitant al Fitzwilliam College de la Universitat de Cambridge i investigadora visitant postdoctoral Margarita Salas (Next Generation EU) al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València. Les línies d'investigació en què treballa són: comunicació en l'àmbit sanitari, anàlisi del discurs, lingüística aplicada, lingüística de corpus, sociolingüística i catalanística. Actualment és la investigadora principal d'un projecte interdisciplinari fruit d'un conveni entre l'UJI i l'Institut d'Investigació Sanitària La Fe de València sobre la qualitat de vida dels malalts amb aneurisma de l'aorta abdominal.

Resum

En aquest article revisem els usos i els problemes associats a les abreviacions en l'àmbit de la salut, com ara l'abús, la polisèmia i les complicacions que poden generar per a la comprensió. Ens centrem en una de les categories de les abreviacions, les sigles, i en com s'empren en diferents textos en català, tant en els dirigits a altres professionals com en els orientats als llecs. Comparem la situació del català, les tendències i els recursos disponibles (diccionaris, publicacions, etc.) amb els de les altres dues llengües amb què comparteix l'espai sanitari: el castellà i l'anglès. Analitzem les sigles de 15 termes compostos per esbrinar quan s'usen les creades a partir dels termes en català (sigles autocentrades) i quan s'empren sigles que prenen com a referent el terme en una altra llengua, especialment el castellà (sigles al·locentrades). Finalment, proposem algunes solucions per millorar l'ús de les abreviacions en les ciències biomèdiques.

PARAULES CLAU: sigles; abreviacions; comunicació sanitària; medicina; català; terminologia

Abstract

Medical acronyms in Catalan: self-centered or allo-centered?

In this article we review the uses and problems associated with abbreviations in the healthcare field, such as abuse, polysemy, and the complications they can entail for understanding. We focus specifically on acronyms, which are one of the categories of abbreviations, and on how they are used in different texts in Catalan, including those addressed to other professionals and those intended for laypersons. After that, we compare the situation of Catalan, its trends and the available resources (dictionaries, publications, etc.) with Spanish and English, the other two languages that are used in healthcare in Catalonia. Likewise, we analyse acronyms of 15 compound terms to find out when those produced from terms in Catalan (self-centered acronyms) are used and when, on the other hand, acronyms are used that are based on terms in another language (allo-centered acronyms) and especially in Spanish. We then conclude by proposing some solutions for a better use of abbreviations in the biomedical sciences.

KEYWORDS: acronyms, abbreviations; healthcare communication; medicine; Catalan; terminology

TERMINÀLIA 28 (2023): 14-26 · DOI: 10.2436/20.2503.01.194

Data de recepció: 27/07/2023. Data d'acceptació: 15/10/2023

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 El discurs especialitzat de les ciències biomèdiques

El llenguatge de les ciències biomèdiques s'inclou dins dels discursos especialitzats. El discurs mèdic n'és un exemple prototípic, un dels més coneguts i dels que més interès desperta. En la cultura popular existeixen nombrosos clixés sobre els professionals sanitaris, especialment sobre els metges, que fan referència a la seva manera de parlar o d'escriure. Quant a l'escriptura, se sol mencionar que no se'ls entén ni pel lèxic utilitzat ni per la lletra. Aquesta visió està arrelada en una època en què els estudis mitjans i superiors només estaven a l'abast d'una minoria i les receptes i altres documents mèdics es feien a mà, amb lletra de metge.

Avui dia, els documents escrits a mà han disminuït radicalment —encara que no hagin desaparegut del tot. Tanmateix, malgrat que disposem d'escrits mèdics en què —gràcies als ordinadors— identifiquem cadascuna de les lletres, els textos dels professionals sanitaris continuen sent freqüentment indesxifrables per als llecs per les característiques particulars que presenten, que fan que s'allunyin del discurs general o ordinari. Hi destacariem, entre altres trets, el compactament semàntic, una sintaxi sintètica, el recurs de les frases fixades convencionals (col·locacions) i l'ús de la terminologia i de les abreviacions (Kořátková, 2020; Estopà i Montané, 2020).

La terminologia és un tret definitori dels textos científics, determina la científicitat del text i també remarca la pertinença a una comunitat de professionals, a una comunitat de pràctica (Kořátková, 2021). Els termes i les abreviacions estan relacionats entre si, ja que el que s'acurta en els textos són els segments més llargs, que són precisament els termes especialitzats. Les abreviacions són, per tant, un recurs que permet estalviar espai, però també fa que no s'hi hagin de repetir blocs llargs de mots que farien més tediosos els textos.

A part d'abreviacions, en els textos sanitaris també es recorre a una simplificació en el cas dels incabables noms sistemàtics de les molècules químiques, seguint les recomanacions de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada.² Així, el fàrmac opioide sintètic derivat de la piperidina 4-(4-clorofenil)-4-hidroxin,N,N-dimetil- α,α -difenil-1-piperidinbutanamida esdevé loperamida o, directament, Fortasec, un dels noms comercials amb què coneixem aquest antidiarreic.

2 Les abreviacions mèdiques

Les abreviacions es classifiquen en tres grans grups: a) abreviatures, b) sigles i acrònims³ i c) símbols (Generalitat de Catalunya, 2021). Les abreviatures consisteixen en la reducció de mots mitjançant la representació de només algunes de les lletres que componen la paraula (carc. per carcinoma, cta. per consulta, Dr. per doctor). Les sigles es formen amb majúscules, generalment

inicials de substantius i adjectius, de la denominació que representen (TC: tomografia computada, AVC: accident vascular cerebral, IAM: infart agut de miocardi). En canvi, els acrònims —sigles que es pronuncien com un mot— es poden formar més lliurement amb la intenció de poder llegir-los per síl·labes (ESCA: Enquesta de salut de Catalunya) (Servei Català de la Salut, 1997). Finalment, els símbols tenen un marcat caràcter científicotècnic i generalment els estableixen organismes oficials de normalització i institucions reconegudes internacionalment (no es poden crear lliurement) (Porras-Garzón i Vidal-Sabanés, 2020).

Els tres tipus d'abreviacions estan molt presents en els diferents escrits mèdics, tant en els orientats al dia a dia de l'hospital o del centre sanitari, com en els enfocats a la recerca, o també a la docència i a la divulgació. Dins dels diferents gèneres sanitaris, els trobem amb especial freqüència en les històries clíniques, els informes mèdics, els casos clínics, els articles especialitzats, però també en els diferents tipus de materials docents. Dels tres tipus, n'hi ha un que destaca particularment per damunt dels altres per la seva presència: les sigles mèdiques. La creixent presència de les sigles en els escrits sanitaris la demostra l'estudi de Barnett i Doubleday (2020), en què els autors analitzen els títols i els resums dels articles mèdics en anglès i hi descobreixen més d'un milió de sigles. A més a més, també remarquen que la proporció de sigles ha anat augmentant considerablement en els quasi setanta anys de publicacions que cobreix l'estudi (el 1950, el 0,7 % de les paraules dels títols són sigles, mentre que el 2019 el percentatge és del 2,4 %; i en els resums, es passa del 0,4 % al 4,1 %).⁴

El paper de l'anglès com a llengua franca de la recerca, però també del consum cultural, ha fet que les nostres altres llengües es contagiïn d'alguns dels seus trets prototípics. En anglès és força habitual usar diferents tipus d'abreviacions o truncaments. És completament normal veure escrit i sentir A&E (*accident and emergency*), ER (*emergency room*), GP (*general practitioner*), vet (*veterinarian*) o lab (*laboratory*). I també es recorre a aquests procediments fora dels àmbits especialitzats: ASAP (*as soon as possible*), AC (*air conditioning*), CEO (*chief executive office*), AKA (*also known as*) o limo (*limousine*).

En el cas del castellà, a *Siglas médicas en español. Repertorio de siglas, acrónimos, abreviaturas y símbolos utilizados en los textos médicos en español* (Navarro, 2023), de la plataforma Cosnautas,⁵ hi ha registrades 36.400 entrades i 109.500 accepcions, que continuen augmentant en cada nova edició o revisió. Actualment, es tracta, sens dubte, del recurs més complet en aquesta llengua. Però trobem moltes altres obres i buscadors d'abreviacions mèdiques en castellà, com ara el *Diccionario de siglas médicas*, de la Sociedad Española de Documentación Médica (2023), amb 6.690 sigles registrades, o el *Diccionario de siglas médicas y otras abreviaturas, epónimos y términos médicos relacionados con la codificación de las altas hospitalarias* (Yetano Laguna i Alberola Cuñat, 2003),

amb més de cent pàgines plenes de sigles, entre altres obres més especialitzades.

En català no disposem d'aquestes dades, ja que no hem trobat cap gran diccionari general d'abreviacions o sigles mèdiques. Hi ha algunes publicacions menors en línia (*Abreviacions sanitàries*, del Servei Català de la Salut de la Generalitat de Catalunya, 1997) o molt especialitzades on es poden trobar sigles, però no es tracta de cercadors efectius ni de bon tros complets. Sí que hi ha nombrosos diccionaris de termes mèdics, tant generals com especialitzats, que inclouen algunes sigles, però no són pràctics per buscar-les-hi. El cercador de termes mèdics més eficient és, sens dubte, el *Diccionari enciclopèdic de medicina (DEMCAT)*. *Versió de treball*, del TERMCAT, Centre de Terminologia, però, com en el cas del Cercaterm (també del TERMCAT), només inclou algunes de les sigles més habituals dins de la fitxa del terme en qüestió i no ofereix la possibilitat de buscar específicament per sigles.

A l'hora d'abreujar un terme compost per diversos mots, l'estratègia que se sol seguir en l'oralitat i en l'escriptura varia. En el discurs oral, s'acostuma a simplificar en una paraula; per exemple, es diu *diabetis*, *ictus* o *infart*. En l'escrit, generalment amb més formalitat i menys context, no s'empren aquestes denominacions, ja que són considerades poc precises i, per això, se sol recórrer a les sigles: DMNID (*diabetis mellitus no insulíndependent*) per *diabetis*, AVC per *ictus* i IAM per *infart*. La seva funció és clara: abreujar el nom d'un terme per estalviar espai i no carregar tant el text amb noms llargs i repetitius, però mantenint la precisió terminològica. Tanmateix, el que semblaria en un primer moment una estratègia per facilitar la lectura d'un text especialitzat als col·legues (dels llecs ni en parlem), sovint es converteix en el contrari.

Per això, cada vegada apareixen més veus, tant des de l'àmbit mèdic com des del lingüístic, que proposen racionalitzar l'ús de les abreviacions. Tenint-ne en compte la freqüència i distribució, podríem fer-ne tres grups. En el primer, hi hauria les més generalitzades i esteses (òbviament, també normalitzades), independentment de l'especialitat, com ara la nomenclatura química (CO₂, Fe (OH)₃, NaCl), les unitats (ml, Hz, m²) o les pròpiament mèdiques que no presenten problemes de comprensió ni d'ambigüitat en el seu context (ADN, ECG). Aquestes no solen generar problemes de comprensió, ans al contrari: compleixen la funció esmentada de simplificar el text i no sobrecarregar-lo. És poc comú que aparegui en un text científic diverses vegades *àcid desoxiribonucleic* en la forma desenvolupada i no amb la sigla ADN. De fet, les abreviacions d'aquest primer grup solen aparèixer en els textos biomèdics sense desenvolupament entre parèntesis, fins i tot la primera vegada.

En el segon, inclouríem les abreviacions que estan normalitzades i són pròpies d'una o diverses especialitats, però continuen usant-se amb molta o bastant freqüència. El que pot —i sol— passar en aquest grup

és que una mateixa sigla per a un especialista significa una cosa i per a l'altre, una de totalment diferent. Així, per a un cirurgià vascular AAA és —sense més context— *aneurisma de l'aorta abdominal*;⁶ per a un psicòleg pot ser *atac agut d'ansietat*; per a un hematòleg o oncòleg, *anèmia aplàstica adquirida*; per a un psicòleg, i fins i tot per a un llec, *Associació d'Alcohòlics Anònims*, etc. (figura 1). En aquests casos, cal veure molt bé el context i explicar la sigla la primera vegada que apareix i les que facin falta per no portar a una confusió terminològica, o evitar-ne l'ús si la sigla és prescindible.

Finalment, el tercer grup —i el més problemàtic— agruparia totes les abreviacions poc freqüents, tant les normalitzades que puguin aparèixer en algun diccionari com les sigles de creació pròpia fruit de la necessitat d'un autor d'abreviar un concepte determinat. Aquestes últimes són les formes d'abreujament més opaques. Les sigles d'aquest grup, però, no són una anècdota en els articles mèdics, com demostra l'estudi ja esmentat de Barnett i Doubleday (2020), en què el 79 % de les sigles localitzades s'havia emprat menys de 10 vegades.

És imprescindible assegurar la correcta comprensió de les sigles, ja que el lector especialista hauria de poder seguir el text sense la necessitat d'haver de triar entre diverses interpretacions. És recomanable, per tant, defugir l'ús de les sigles desconegudes, les que s'utilitzen amb menys freqüència i les polisèmiques. Pel que fa al segon i al tercer grup esmentats, és preferible no emprar sigles si la unitat que es pretén abreujar no es repeteix més de tres vegades en tot el text. Tampoc no s'haurien d'usar en títols, ja que hi falta context per poder interpretar-les correctament. Finalment, el més important: es recomanable usar les sigles en la llengua del text si existeixen i estan normalitzades (Porrás-Garzón i Vidal-Sabanés, 2020), perquè aquest ús també ajuda a disminuir l'opacitat del text, ja que el lector no ha d'anar buscant el desplegament de la sigla en diversos idiomes.

Un dels majors problemes associats a les sigles és la polisèmia, és a dir, quan una sigla fa referència a dues o més realitats diferents, com en el cas ja comentat d'AAA i com en la sigla AP (figura 2). Perquè ens puguem fer una idea sobre aquesta qüestió, a *Siglas mèdicas en español. Repertorio de siglas, acrónimos, abreviaturas y símbolos utilizados en los textos médicos en español* (Navarro, 2023), s'avisava els que consulten el repertori del fet que s'hi incorporen més de 15.000 abreviacions amb més d'un significat, de les quals 4.882 tenen dues accepcions, 2.558 en tenen tres, 1.673 en tenen quatre i 5.967 en tenen cinc o més (i, dins d'aquest últim grup, hi ha quasi 50 casos que superen les 50 accepcions). Això demostra que les abreviacions, i en particular les sigles, no sempre ajuden a fer que el text sigui més clar, sinó que sovint dificulten la comprensió dels textos mèdics, ja bastant complexos per si mateixos.

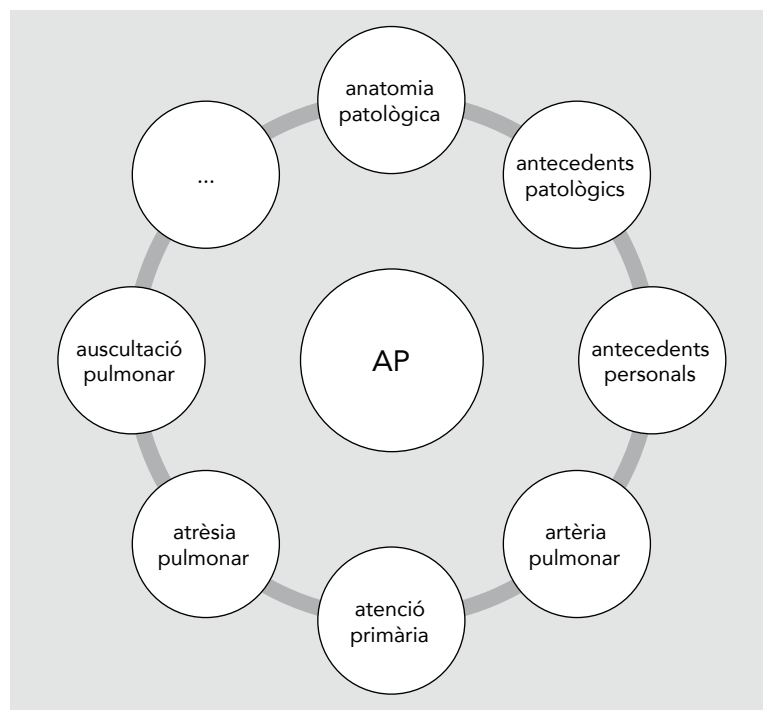
Les sigles mèdiques en català: autocentrades o al·locentrades?

Adéla Kořátková

AAA	
1	agente(s) antiarrítmico(s) {→ AA ⁴⁹ }
2	[US] <i>American Academy of Addictionology</i> [trad.: Academia Estadounidense de Adicciólogia]
3	[US] <i>American Academy of Allergy</i> [trad.: Academia Estadounidense de Alergia]
4	[US] <i>American Association of Anatomists</i> [trad.: Asociación Estadounidense de Anatomistas]
5	aminoàcids aromàtics ◇ AAA (<i>aromatic amino acids</i>)
6	anèmia aplàstica adquirida ◇ AAA (<i>acquired aplastic anemia</i>)
7	aneurisma de la aorta ascendent ◇ AAA (<i>aneurysm of ascending aorta</i>)
8	aneurisma aòrtic abdominal (o aneurisma de la aorta abdominal) ◇ AAA (<i>abdominal aortic aneurysm</i>)
9	arteriografia (o angiografia) de la aorta abdominal ◇ AAA (<i>angiography of abdominal aorta</i>)
10	artritis aplàstica adquirida
11	artritis associada al acné ◇ AAA (<i>acne-associated arthritis</i>)
12	[AR] Asociación Acuariófila Argentina
13	[UY] Asociación de Aficionados a la Astronomía
14	[MX] Asociación de Agentes Aduanales
15	Asociación de Alcohólicos Anónimos
16	Asociación de Antiguos Alumnos
17	[ES] Asociación de Archiveros de Andalucía
18	[AR] Asociación Argentina de Actores
19	[AR] Asociación Argentina de Anatomía
20	[AR] Asociación Argentina de Anestesiología [arc.] {→ FAAA ¹ }
21	[AR] Asociación Argentina de Árbitros
22	[AR] Asociación Argentina de Artroscopia
23	[AR] Asociación Argentina de Astronomía
24	astènia, anorexia y adelgazamiento
25	ataque agudo de ansiedad (o de angustia)
26	[PR] Autoridad de Acueductos y Alcantarillados

Font: Navarro (2023)

FIGURA 1. La sigla AAA a Siglas mèdicas en español. Repertorio de siglas, acrònims, abreviatures y símbols utilitzats en els textos mèdics en espanyol

Font: Porras-Garzón i Vidal-Sabanés (2020)

FIGURA 2. Exemple de polisèmia en català de la sigla AP

De fet, Fernando A. Navarro, traductor sanitari de formació mèdica i responsable del «Laboratorio del Lenguaje» del *Diario Médico*, publica en aquesta secció articles i capítols de llibres amb l'epígraf «La jungla de las siglas médicas» (Navarro, 2006-2023). Un bon exemple d'aquesta jungla l'aporta un altre metge, el psiquiatre Luis Rojas-Marcos (2019), amb la famosa anècdota d'un hospital a Nova York sobre com les sigles poden crear problemes de comprensió, en aquest cas, en la comunicació oral i en una llengua estrangera per al professional sanitari:

Nunca olvidaré mi primer día de guardia. Me encontraba leyendo tranquilamente en la biblioteca del hospital cuando oí por los altavoces: «Doctor Marcos, ¡ai si iú!». Yo entendí «Doctor Marcos, I see you!», que para mí significaba «Doctor Marcos, yo le veo». Perplejo, salí al pasillo para asegurarme de lo que oía y volví a escuchar el mismo mensaje. Busqué entonces al emisor del aviso, el altavoz que colgaba del techo, y respondí a voz en grito: «I don't see you!» (¡Yo no le veo!). Por absurda que parezca, esta situación se repitió unas cuantas veces hasta que un compañero hispanohablante me alertó con una sonrisa compasiva de que el mensaje que escuchaba era una llamada para que acudiese a la Unidad de Cuidados Intensivos —Intensive Care Unit—, denominada habitualmente por sus siglas en inglés ICU, que se pronuncian «ai si iú». Creo que nunca he vuelto a sentirme tan en ridículo como aquel día.

Les sigles poden arribar a substituir el terme desplegat fins al punt que el professional sanitari hagi d'esforçar-se per recuperar-ne el nom complet. Així doncs, sovint ens trobem amb comentaris de metges del tipus «sort que tenim els residents perquè de tant en tant ens recordin què volia dir aquesta sigla».

3 Les sigles mèdiques en català i la influència de l'anglès i el castellà

A tota aquesta complexitat i problemàtica descrites anteriorment sobre les abreviacions en general i les sigles en particular, en català s'afegeixen diverses qüestions més. Existeixen poques revistes que publiquin en català, i encara n'hi ha menys d'indexades amb un alt factor d'impacte. La publicació en totes les especialitats es fa majoritàriament en castellà i en anglès, llengües que també augmenten la probabilitat que un estudi sigui més llegit i citat. D'aquesta manera, en el nostre sistema sanitari, aquestes dues llengües funcionen com a referents. L'anglès ho fa en tot el món occidental i el castellà aquí és la llengua per defecte, la llengua de l'Estat. Només cal mirar les dades sociolingüístiques de qualsevol població del territori catalanoparlant perquè ens puguem imaginar quina és la situació.

Aquesta doble influència té conseqüències en la terminologia i, per tant, en les sigles emprades en l'àmbit sanitari.

Cada vegada s'empren més tecnicismes agafats de l'anglès (*stent*, *shunt*...). A això cal sumar, en el nostre àmbit, la pressió del castellà, que és la llengua majoritària a les facultats de medicina, l'única llengua dels exàmens MIR⁷ i, per tant, també la dels materials de preparació. Per al català, doncs, és difícil competir, sent —en el millor dels casos— la tercera llengua en discòrdia, i més tenint en compte la falta de recursos de terminologia mèdica, inclosos cercadors o diccionaris d'abreviacions. Com que falten aquestes obres de referència, els professors de medicina i els professionals sanitaris sovint empren formes no fixades i no normalitzades. Si hi afegim la gran influència de l'anglès i del castellà, el resultat és que un text mèdic en català pot barrejar sigles que fan referència a tres llengües sense cap tipus de criteri ni coherència. Si Fernando Navarro es refereix a la situació de les sigles en anglès i en castellà qualificant-la de jungla, com l'anomenaria en català?

Ès cert que hi ha sigles que estan fixades directament en anglès, però el català recorre molt més al castellà per raons òbvies i per la semblança entre les dues llengües. En anglès, sovint l'ordre de paraules canvia respecte del català i el castellà, com a CT (*computed tomography*) vs. TC (*tomografía computada* i *tomografía computarizada*). I encara hi ha més diferències amb l'anglès, com ara el fet que no sempre que una llengua utilitza una sigla per referir-se a una malaltia, trastorn, prova, etc., l'altra també ho ha de fer necessàriament de la mateixa manera. Així, per exemple, malgrat que en anglès existeixi una sigla per a l'accident vascular cerebral (CVA: *cerebrovascular accident*), se sol emprar amb més freqüència el mot *stroke*,⁸ tant en el llenguatge general com en articles de recerca. En castellà i català, en canvi, predomina clarament la sigla AVC.⁹ El mateix, però al revés, passa amb la sala d'operacions. En anglès americà predomina OR (*operating room*), mentre que en català i castellà s'opta per la designació univèrbal *quiròfan* i *quirófano*, respectivament.

4 Hipòtesi

En aquest article pretenem revisar de quina manera s'empren les sigles mèdiques en català que tenen una forma diferent en castellà. Ja hem vist que les sigles sovint generen problemes de comprensió i que una de les majors complicacions que tenen és la polisèmia. Hem repassat algunes de les recomanacions generals per a l'ús de les sigles, depenent del grup d'ús, entre les quals figurava la que suggereix que s'haurien d'emprar les sigles en la llengua de l'article que s'estigui escrivint per no dificultar-ne la comprensió, ja que si el lector llegeix un text en català, dins del seu cap buscarà el desplegament de la sigla també en català i no hauria d'haver d'activar tres o més «bases de dades» diferents

per poder desxifrar a quin terme correspon i en quina llengua s'hi fa referència.

Després d'haver repassat la situació de la terminologia en català, els seus àmbits d'usos restringits i la falta de recursos, la nostra hipòtesi és que, en les sigles que difereixen del castellà, trobarem un ús *castellanitzat* de les sigles mèdiques. Podríem parlar aquí de sigles *autocentrades* i *al·locentrades*. Les autocentrades són les creades a partir dels termes en la mateixa llengua, en el nostre cas en català, mentre que les al·locentrades prenen com a referent el terme en una altra llengua, en el nostre estudi, especialment el castellà.

Aquesta revisió es pot entendre també com un indicador de la salut del català en l'àmbit sanitari, ja que el fet que els professionals emprin sigles al·locentrades o autocentrades ens pot indicar diverses coses: quina és la llengua de referència en el sistema sanitari, quina formació han rebut els professionals i quina és la llengua real de comunicació entre ells i també amb els pacients.

El català i el castellà són llengües molt pròximes. La terminologia mèdica es fonamenta principalment en els cultismes grecollatins, encara que, més contemporàniament, els termes biomèdics també han estat influïts per llengües dels països que han estat els escenaris centrals de la medicina, com ara el francès o l'alemany. Tanmateix, en l'actualitat, la llengua més influent en la medicina occidental és l'anglès (Estopà i Montané, 2020). Si tornem a les denominacions grecollatines adaptades al castellà i al català, aquestes solen ser molt semblants en les dues llengües. La diferència es troba majoritàriament en la desinència (*diàlisis vs. diàlisi*) o, en el cas dels mots compostos, enmig (*arteriosclerosis vs. arterioesclerosi*), però hi ha vegades que afecta també la primera lletra dels mots, la qual cosa incideix en la forma de les sigles. La primera lletra es pot veure afectada per la diferència entre aquestes dues llengües, sobretot quan no es tracta d'un cultisme; i no tots els mots que fan referència a les patologies els processos biomèdics, etc., o que s'utilitzen a l'hora de fer-ne la descripció ho són. És per això que de vegades trobem paraules patrimonials que tenen una

lletra inicial diferent en català i en castellà (*enfermedad vs. malaltia, izquierda vs. esquerra*).

5 Metodologia

En aquest article revisem si es produeixen casos de sigles al·locentrades, de quina manera, en quins gèneres textuais i quin n'és l'abast. El material de corpus engloba textos disponibles lliurement a Internet (ja que hi ha molta producció mèdica que, per raons òbvies, no ho està). Concretament, el material que hem inclòs en el nostre corpus inclou: articles de recerca; articles de divulgació sanitària; pàgines web d'hospitals, clíniques i altres centres sanitaris; pàgines web de conselleries de sanitat i altres organismes sanitaris; pàgines web de fundacions mèdiques; materials docents publicats; casos clínics; treballs acadèmics (treballs finals de grau, treballs finals de màster, tesis doctorals); publicacions en les xarxes socials d'algun organisme sanitari, etc.

D'aquesta manera, disposem de textos dirigits tant a altres professionals sanitaris com al públic general, i els diferents gèneres ens permeten veure quina és la projecció pública de les sigles en textos mèdics en català. La cerca s'ha realitzat amb el cercador de Google, activant els resultats en català.¹⁰

Per a aquest estudi, hem seleccionat 10 paraules patrimonials relacionades amb l'àmbit de la salut que tenen una lletra inicial diferent en castellà i en català: *enfermedad/malaltia, izquierda/esquerra, gasto/cabal, choque/xoc, abierto/obert, injerto/empelt, fecha/data, rama/branca, ensayo/assaig, haz/feix*. Analitzem aquests mots en 15 termes compostos (vegeu la taula 1) dels quals formen part i que hem triat com a representatius i també perquè són fàcils i pràctics de buscar. Prioritzem els termes formats per tres o quatre paraules, ja que els de dues generen sigles polisèmiques, que resulten massa complexes de filtrar en la cerca. A més a més, també incloem alguns termes que contenen més d'un dels mots patrimonials.

Català	Sigla en català	Castellà	Sigla en castellà
malaltia pulmonar obstructiva crònica	MPOC	<i>enfermedad pulmonar obstructiva crónica</i>	EPOC
malaltia mixta del teixit connectiu	MMTC	<i>enfermedad mixta del tejido conectivo</i>	EMTC
extremitat superior esquerra	ESE	<i>extremidad superior izquierda</i>	ESI
fracció d'ejecció del ventricle esquerre	FEVE	<i>fracción de eyección del ventrículo izquierdo</i>	FEVI
baix cabal cardíac	BCC	<i>bajo gasto cardíaco</i>	BGC
litotrípsia extracorpòria per ones de xoc	LEOX	<i>litotricia extracorpórea por ondas de choque</i>	LEOC

Català	Sigla en català	Castellà	Sigla en castellà
glaucoma d'angle obert	GAO	glaucoma de ángulo abierto	GAA
malaltia de l'empelt contra l'hoste	MECH	enfermedad del injerto contra el huésped	EICH
fallada primària de l'empelt	FPE	fracaso primario del injerto	FPI
data de l'última regla / data de l'última menstruació / data de l'últim període	DUR/DUM/ DUP	fecha de la última regla / fecha de la última menstruación / fecha del último período	FUR/FUM/ FUP
data prevista de part	DPP	fecha prevista de parto	FPP
bloqueig de branca dreta / bloqueig de branca dreta del feix de His	BBD/BBDFH	bloqueo de rama derecha / bloqueo de rama derecha del haz de His	BRD/BRDHH
bloqueig de branca esquerra / bloqueig de branca esquerra del feix de His	BBE/BBEFH	bloqueo de rama izquierda / bloqueo de rama izquierda del haz de His	BRI/BRIHH
assaig clínic aleatoritzat	ACA	ensayo clínico aleatorizado	ECA

TAULA 1. Els termes seleccionats amb les sigles corresponents

A continuació, analitzem alguns dels casos concrets de les sigles seleccionades amb fragments d'usos autocentrats i al·locentrats. En el cas dels al·locentrats, ens interessaran sobretot els que prenen com a referent la sigla en castellà, encara que també farem algun comentari sobre l'anglès.

6 Anàlisi

Per fer aquesta revisió, hem seleccionat termes compostos que són d'ús habitual en les publicacions mèdiques d'alguna de les especialitats. Hem evitat, per tant, termes hiperespecialitzats o poc freqüents.

El primer ús que detectem consisteix a emprar dins d'un text escrit en català una sigla al·locentrada, és a dir, la que pren com a referent el terme en una altra llengua (en el nostre cas, el castellà o l'anglès), i que no va acompanyada del terme desplegat en català. En la major part dels casos, sí que apareix en algun punt del text el nom desplegat, però si no és en el mateix paràgraf o a una distància prudencial i la sigla no va associada a aquest terme, pot resultar difícil relacionar-los. Aquests casos són els que causen més problemes de comprensió. Si en un text que està escrit íntegrament en català de sobte apareix una sigla que no fa referència al terme mèdic en aquesta llengua i tampoc no va introduïda de cap marca que així ho indiqui, el lector ha de fer un gran esforç per desxifrar-la. Per exemple, quan s'usa en una taula BRI i BRD, que signifiquen *bloqueig de branca esquerra* i *blo-*

queig de branca dreta, respectivament (exemple 1a).¹¹ En el cas de BRI, ja són dues de les tres lletres que no coincideixen amb el català, atès que la sigla prové del terme en castellà *bloqueo de rama izquierda*. En el segon exemple (1b), a «tuberculosi amb BGC», la sigla fa referència a *bajo gasto cardíaco*, terme que en català correspon a *baix cabal cardíac*, que hauria de tenir la sigla BCC. El lector ho pot tenir realment difícil, malgrat que pugui ser un especialista amb anys d'experiència, si en un mateix text, gràfic o taula es barregen sigles que fan referència a diversos idiomes sense que s'indiqui.

Exemple 1a.

Bloqueig bifascicular (BRI o BRD amb HBA o HBP)
(SEM, 2016)

Exemple 1b.

Triple vírica (xarampió, rubèola, parotiditis); varicel·la; poliomièlitis oral; febre groga; còlera; febre tifoide oral; tuberculosi amb BGC.
(Galvez Mercader, 2021)

Si es tracta d'un text que parla sobre una malaltia concreta i aquesta està representada amb la sigla al·locentrada, probablement no hi hauria d'haver cap problema greu de comprensió (encara que no és descartable del tot), però sí que hi hauria un problema de normalització plena del terme en català amb la seva sigla. Els textos mèdics estan farcits de sigles i cada complicació —per més petita que sigui— per enten-

dre-les pot generar un malentès en un llenguatge que se suposa que, a part de ser concís, també hauria de ser precís i clar. I són precisament aquestes dues condicions —precisió i claredat— les que no es compleixen en aquests casos. Una sigla al·locentrada d'un terme pot coincidir en la forma amb una altra d'autocentrada i aleshores ja podríem estar entenent una altra cosa, una altra malaltia, una altra síndrome, etc.

Curiosament, també trobem nombrosos casos en què apareix la sigla al·locentrada al costat mateix del nom desplegat en català, com ara «malaltia mixta del teixit connectiu (EMTC)», i en què és evident que una denominació no es correspon amb l'altra. Tanmateix, els autors no hi posen cap marca que indiqui que estan emprant una sigla en castellà. Si els autors usen correctament un terme en català i no es deixen influir per la versió en altres llengües, quin és el motiu per no posar al costat la sigla autocentrada? Si s'empra una sigla que fa referència a una altra llengua, el més habitual és marcar-ho d'alguna manera, com ara a «assaig clínic aleatoritzat (ACA) (en anglès RCT, de *randomized controlled trial*)», perquè es considera que serà útil per al lector, per exemple, perquè dins de l'article apareixen citacions —en aquest cas en anglès— o perquè aquesta sigla és més coneguda i es vol vincular al terme en la llengua del text. En aquests casos, però, la sigla en la llengua de l'article no hauria de deixar d'usar-se al llarg del text, ja que l'altra s'hi introdueix simplement com una ajuda o un aclariment.

En català, detectem que l'ús al·locentrat (i sense cap marca que ho indiqui) es produeix molt més en sigles que prenen com a referent el terme en castellà que en anglès.¹² Com que l'anglès sí que es considera una llengua estrangera i, per tant, amb possibles problemes de comprensió, els autors aclareixen que usen un terme en aquesta llengua. Per això, sovint, quan trobem una sigla en anglès (i que té el seu equivalent en català), els autors ho indiquen en el text (exemple 2). En castellà, en canvi, no és gaire habitual indicar-ho d'aquesta manera (exemple 3) i trobem molts més casos en què la sigla s'usa sense cap tipus d'avís que vingui del castellà, com hem vist en els exemples 1. Aquest ús el trobem no sols en documents per a altres especialistes, sinó també per al públic general, el qual té encara més problemes per entendre aquestes abreviacions, i més si fan referència a una llengua que no sigui la del text. Hem trobat aquest ús en diferents fonts, incloses les institucionals, com documents i pàgines d'hospitals públics, de la Generalitat de Catalunya i de la Valenciana, etc.

2. [...] l'eliminació dels limfòcits T per evitar la **malaltia aguda de l'empelt contra l'hoste (GVHD)**, en anglès **Graft-Versus-Host Disease** [...].
(Conillera Solé, 2015)

3. La **malaltia empelt contra hoste (MECH)** en català, «**enfermedad injerto contra huésped**», **EICH**, en castellà és una complicació que pot ocórrer després d'un tras-

plantament de medul·la òssia [...].
(Fundació Josep Carreras, 2016)

L'ús de les sigles al·locentrades amb el terme desplegat en català al costat mateix de la sigla, sense cap marca que digui que prové d'una altra llengua, és el més freqüent que ens hem trobat (exemple 4). A més a més, en nombrosos casos la sigla al·locentrada després s'usa al llarg del text com a substituta del terme en català. Aquesta manera de combinar el nom complet en català amb la sigla al·locentrada, sobretot en castellà, l'hem detectada en tots els termes seleccionats, és a dir, no és un ús anecdòtic, sinó una tendència clara en els textos en català de diferents procedències, públics i canals.

4. **METODOLOGIA: assaig clínic aleatoritzat (ECA)** a triple cec amb pacients d'entre 60 i 75 anys recentment intervinguts de pròtesi total de genoll a Catalunya.
(Planella Turon, 2020)

Aquí se'ns plantegen diferents hipòtesis sobre el motiu pel qual no s'utilitza la forma en català d'aquestes sigles: 1) no estan estandarditzades i generen inseguretat en els autors; 2) no estan gaire interioritzades pels professionals sanitaris per la falta de difusió i estan més interioritzades i són més conegudes en castellà; 3) el text no s'ha redactat en català i el traductor (humà o automàtic) ha traduït el nom desplegat del terme, però no la sigla (per tant, es tracta d'un error de traducció). Aquestes hipòtesis són igualment aplicables al primer ús de les sigles al·locentrades que no anaven acompanyades del terme desplegat. En aquest segon ús és encara més palesa aquesta problemàtica de les sigles en català. Podríem distingir quan la sigla va davant del nom desplegat i quan va darrere. En el cas en què vagi davant, es pren com a referència la sigla al·locentrada i el nom en català serveix com una explicació o traducció de la sigla en castellà. Se sol emprar especialment en casos en què la sigla ha esdevingut lexicalitzada, com en el cas de la sigla al·locentrada EPOC (exemple 5a).

L'exemple 5b es tracta d'un text dirigit als familiars dels malalts de càncer infantil. En un text —i més encara amb aquestes característiques de difusió d'informació i d'instruccions— en el qual el nom i la sigla estan estandarditzats en català i en què el que canvia és simplement *enfermedad* per *malaltia* i *injerto* per *empelt*, no s'hauria d'incorporar un element en una altra llengua sense que s'indiqui clarament, ja que complica innecessàriament el text.

5a. El Servei de Pneumologia de l'Hospital Clínic de València s'ha sumat al Dia Mundial de l'EPOC (**malaltia pulmonar obstructiva crònica**), que té com a objectiu conscienciar a la població [sic] de la importància de conèixer i cuidar la salut respiratòria. La Unitat EPOC a l'Hospital Clínic atén més de 2.000 pacients cada any.
(Hospital Clínic de València, 2021)

5b. Recomanacions per a la família i l'entorn: [...] En cas d'EICH (**malaltia d'empelt contra hoste**) cutani, hauran de consultar-se amb el metge les cures necessàries. (Hospital Vall d'Hebron, 2022)

Molt més habituals, però, són els casos en què la sigla al·locentrada va darrere del terme en català (generalment entre parèntesis) (exemples 6). Aquí, ja no la concebem com una explicació del terme. En tot cas, es podria interpretar que pretén facilitar al lector la referència que es considera més coneguda o, simplement, que els autors tenen integrades aquestes sigles en castellà perquè són les que empren habitualment.

6a. La cirurgia del glaucoma mitjançant esclerectomia profunda no perforant (EPNP) per al **glaucoma d'angle obert (GAA)** pot millorar els seus resultats mitjançant la utilització d'antimetabòlits com la mitomicina o el 5-fluorouraci i d'implants. (UAB, 2013)

6b. [...] existeixen altres síndromes amb una àmplia superposició clínica amb aquestes tres: la **malaltia mixta del teixit connectiu (EMTC)**, la síndrome de Sjögren (SSJ) i la síndrome antifosfolípídica primària (SAFP) són exemples molt rellevants. (Institut d'Investigació Biomèdica de Bellvitge, 2014)

6c. Hem considerat les següents modificacions de la des-polarització ventricular:
— síndrome de Wolf-Parkinson-White (WPW)
— **bloqueig de la branca dreta del feix de His (BRDHH)** (Molina i Ferragut, 1990)

6d. La **litotripsia extracorpòria per ones de xoc (LEOC)** és, des de la dècada de 1990, el primer tractament aplicat als pacients amb litiasi urinària.

[...]

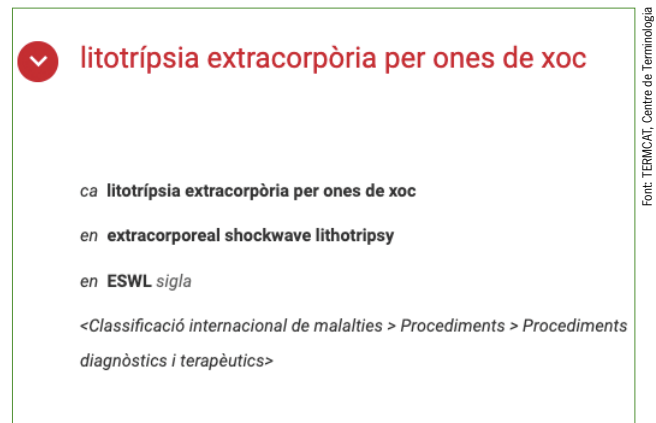
Índex d'abreviacions:

ICS	Institut Català de la Salut
IPM	Institut Pere Mata
ITS	infecció de transmissió sexual
LEOC	litotripsia extracorpòria per ones de xoc
LMS	La Meva Salut
LOSC	Llei d'ordenació sanitària de Catalunya
MHDA	medicació hospitalària de dispensació ambulatoria
MPOC	malaltia pulmonar obstructiva crònica
MTS	malaltia de transmissió sexual
nre.	nombre

(Regió Sanitària Camp de Tarragona, 2019)

Fixem-nos en l'exemple 6d, que demostra la poca coherència que ens podem trobar en els escrits mèdics. Mentre que la *litotripsia extracorpòria per ones de xoc* apareix en l'índex d'abreviacions amb la sigla al·locentrada LEOC, la *malaltia pulmonar obstructiva crònica* s'abreuja amb l'autocentrada MPOC.

Pel que fa a aquest darrer procediment mèdic, curiosament, en la fitxa del TERMCAT (vegeu la figura 3) no apareix la sigla en català ni en castellà, solament en anglès. De fet, si busquem la sigla catalana LEOX, no arribarem a aquesta fitxa. Aquesta situació es repeteix en la majoria de les sigles analitzades.

Font: TERMCAT, Centre de Terminologia

FIGURA 3. Captura de pantalla de la fitxa del Cercaterm del terme *litotripsia extracorpòria per ones de xoc*

En els textos tampoc no hi ha coherència en l'ús que es fa una vegada desplegat el terme amb la sigla al·locentrada al costat. En alguns casos, continua usant-se la sigla en la resta del text. En alguns altres, el terme desplegat. I en altres es tracta de l'única aparició d'aquest terme en el text. En aquest darrer cas, no cal i, de fet, no és recomanable usar la sigla, ja que recarrega de manera innecessària el text. Només és recomanable en el cas de les sigles lexicalitzades, que són o poden ser tant o més conegudes que el terme desplegat.

Aquest podria ser el cas de la *malaltia pulmonar obstructiva crònica (MPOC)*. Aquesta sigla, bastant estesa i familiar per als sanitaris, també és relativament coneguda per una part del públic general. En castellà, ho és encara més. De fet, segons la Fundación del Español Urgente (Fundéu), com que aquesta sigla està lexicalitzada en castellà, es pot escriure íntegrament en minúscula, *epoc*.¹³ En català, però, el debat és ben diferent del castellà, ja que aquest trastorn no sempre s'expressa amb la sigla autocentrada MPOC (exemples 7). Com hem dit, la sigla és ben coneguda i en aquest cas no creiem que pugui causar problemes de comprensió —almenys no per als professionals. Això sí, ens pot il·lustrar la poca coherència en l'ús de les sigles en català. En l'exemple 7a veiem un tuit del compte oficial de la Conselleria de Sanitat de la Generalitat Valenciana (figura 4). En el missatge s'usa el nom desenvolupat de la malaltia en català, però com a etiqueta al final del text només s'hi posa la sigla en castellà (#EPOC), cosa que impossibilita relacionar aquest tuit amb altres amb l'etiqueta en català. Tanmateix, sí que s'utilitza la sigla en català MPOC en el text de la imatge adjunta. Aquest ús vacil·lant dins d'una publicació o una institució no és un cas aïllat. El trobem també en

Les sigles mèdiques en català: autocentrades o al·locentrades?

Adéla Kořátková

la pàgina web d'una altra Conselleria de Salut, la de les Illes Balears, on apareix nombroses vegades l'ús autocentrat d'aquesta sigla (exemple 7b), tot i que en un altre article de la mateixa pàgina web s'empra la sigla al·locentrada EPOC (exemple 7c). Precisament, les institucions públiques com les conselleries de salut haurien d'intentar prioritzar, normalitzar i difondre els termes correctes en català, incloses les sigles, que tant s'usen en el llenguatge de les ciències de la salut. A més a més, l'ús de dues sigles diferents genera més dubtes i inseguretats en els lectors.

7a.

FIGURA 4. Tuit sobre el Dia Mundial de la Malaltia Pulmonar Obstructiva Crònica

7b. La consulta específica d'MPOC de l'Hospital Son Llàtzer fa deu anys [...]

L'MPOC és la quarta causa de mort a Espanya, per darrere del càncer, les malalties cardíaques i les cerebrovasculars. A les Illes Balears, cada any hi ha 24,13 morts per cada 100.000 habitants a causa de l'MPOC.

(IB-Salut, 2020)

7c. En la Història de Salut es mostra un resum de les dades més rellevants del pacient (fitxa de salut) amb accés als documents de la història clínica del pacient, a altres fitxes de salut específiques (EPOC, risc vascular, etc.) [...].

(IB-Salut, 2021)

7 Conclusions i propostes

Després d'aquesta revisió centrada en 15 termes i les seves sigles, hem pogut comprovar que tots els termes del nostre corpus són d'ús habitual en català —

no es tracta d'usos anecdòtics— i que la seva vitalitat varia segons el grau d'especialització. Aquests termes apareixen en diferents gèneres textuais per a diferents públics. Malgrat aquesta presència, l'ús de les sigles en català no sembla estar gaire estandarditzat, ja que hem detectat nombrosos casos de sigles al·locentrades i poca coherència en el seu ús. D'altra banda, l'aspecte positiu és que algunes de les sigles més esteses (MPOC, DUR, DPP) sí que tenen una considerable vitalitat en els textos mèdics i divulgatius en català.

Seria precipitat afirmar que se segueix un patró determinat en els textos de l'àmbit de la salut quant a l'ús de les sigles, però podem apuntar algunes tendències que hi hem detectat. Pel que fa a la diferència entre els diversos gèneres textuais, hem comprovat que en els articles de recerca i en els casos clínics trobem menys casos d'usos al·locentrats. Aquestes publicacions passen diversos processos de revisió que deuen haver eliminat moltes incoherències. Tanmateix, també hem de remarcar que es tracta de textos que han aparegut amb menys freqüència en la nostra cerca, ja que no hi ha gaires revistes mèdiques en català. La major part de les publicacions d'aquest tipus es fa en castellà o directament en anglès per poder arribar a més lectors i a un índex d'impacte més alt. En canvi, les pàgines web i documents d'institucions sanitàries públiques (però també de clíniques privades, sobretot de Catalunya), els materials docents i les tesis doctorals i els articles de divulgació han estat les fonts que apareixien amb més freqüència en la nostra cerca de sigles en català. I és precisament en aquestes fonts on hem trobat la major part dels usos al·locentrats.

La situació clarament demostra la falta de revisió dels textos en qüestió, la falta de criteri en l'ús de les sigles, la manca de recursos i, sobretot, l'ús poc estès del català en l'àmbit sanitari, cosa que fa que molts professionals estiguin més familiaritzats amb la terminologia i les sigles en altres llengües, sobretot en castellà, però també en anglès, i les dominin més. Aquesta inseguretat dels autors dona lloc a textos escrits en una llengua que contenen sigles en altres llengües, la qual cosa només contribueix a l'opacitat, a l'ambigüïtat i a les confusions, indesitjables en el discurs mèdic.

A partir de tot el que hem exposat, les nostres propostes per millorar aquesta situació serien les següents: 1) és necessari disposar d'un corpus lexicogràfic accessible amb un cercador que disposi d'un gran repertori d'abreviacions mèdiques en català amb referències i traduccions a altres llengües d'interès; 2) cal fer un ús més conscient de les sigles, tot reduint-ne o evitant-ne l'ús, sobretot en termes poc coneguts o en els que tenen una baixa freqüència d'aparició en el text, com també en títols, capçaleres i textos dirigits al públic general; 3) s'haurien de seguir les recomanacions lingüístiques per a l'ús de les sigles (es prioritzen les que estan en la llengua del text, les autocentrades; i si apareixen les al·locentrades, cal indicar-ho). 🌿

Bibliografia

- BARNETT, Adrian; DOUBLEDAY, Zoe (2020). «Meta-research: The growth of acronyms in the scientific literature». *eLife*, 9:e6080. <<https://elifesciences.org/articles/60080>> [Consulta: 15 març 2023].
- ESTOPÀ, Rosa; MONTANÉ, M. Amor (2020). «La terminologia en els informes mèdics». *Quaderns de la Fundació Dr. Antoni Esteve*, 47, p. 46-59.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2021). Abreviacions [en línia]. Barcelona: Departament de Cultura: Direcció General de Política Lingüística. (Criteris Lingüístics) <<https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxiu/28-btpl-abreviacions.pdf>> [Consulta: 15 març 2023].
- KOŘÁTKOVÁ, Adéla (2020). «Les construccions convencionalitzades en els casos clínics». *Revista de Lingüística y Lenguas Aplicadas*, 15, p. 73-81.
- (2021). «Discurs especialitzat i tecnolèctes en els casos clínics». A: CORTIJO OCAÑA, A.; SÁNCHEZ-LÓPEZ, E. (ed.). *De la innovació al cànon: Noves tendències de recerca en filologia catalana: llengua, literatura, educació i cultura*. Barcelona: Afers, p. 189-210.
- NAVARRO, Fernando A. (1995). «La nomenclatura de los fármacos (I). ¿Qué es y para qué sirve la denominación común internacional?». *Medicina Clínica*, 105, p. 344-384.
- (2006-2023). «Laboratorio del lenguaje». *Diario Médico* [en línia]. <<https://www.diariomedico.com/opinion/fernando-navarro.html?page=156>> [Consulta: 15 març 2023]. [Secció de la publicació periòdica *Diario Médico*]
- (2008). «Repertorio de siglas, acrónimos, abreviaturas y símbolos utilizados en los textos médicos en español». *Panace@*, IX (27).
- (2019). *Saque la lengua: Medicina en español IV: Dudas y curiosidades varias del lenguaje médico*. Palència: Cálamo.
- (2023). *Siglas médicas en español: Repertorio de siglas, acrónimos, abreviaturas y símbolos utilizados en los textos médicos en español* [en línia]. 2a ed. Cosnautas. <<https://www.cosnautas.com/es/catalogo/diccionario-siglas-medicas>> [Consulta: 15 març 2023].
- PORRAS-GARZÓN, Jorge Mario; VIDAL-SABANÉS, Laia (2020). «Ús de mecanismes d'abreviació en l'informe mèdic». *Quaderns de la Fundació Dr. Antoni Esteve*, 47, p. 60-73.
- ROJAS-MARCOS, Luis (2019). *Somos lo que hablamos: El poder terapéutico de hablar y hablarnos*. Barcelona: Grijalbo.
- SERVEI CATALÀ DE LA SALUT (1997). Abreviacions sanitàries [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Servei Català de la Salut. (Criteris) <https://canalsalut.gencat.cat/web/.content/_Professionals/Recursos/altres_recursos_interes/serveis_linguistics/assessorament_linguistic/documents/abreviacions.pdf> [Consulta: 15 març 2023].
- SOCIEDAD ESPAÑOLA DE DOCUMENTACIÓN MÉDICA (2023). *Diccionario de siglas médicas* [en línia]. <<http://diccionario.sedom.es/>> [Consulta: 15 març 2023].
- YETANO LAGUNA, Javier; ALBEROLA CUÑAT, Vicent (2003). *Diccionario de siglas médicas y otras abreviaturas, epónimos y términos médicos relacionados con la codificación de las altas hospitalarias* [en línia]. Madrid: Centro de Publicaciones del Ministerio de Sanidad y Consumo. <<https://www.redsamid.net/archivos/201612/diccionario-de-siglas-medicas.pdf?o>> [Consulta: 15 març 2023].

Obres d'on s'han extret els exemples del corpus

- CONILLERA SOLÉ, Montserrat (2015). *Valoració de l'efectivitat d'un programa psicoeducatiu pel control de l'ansietat en pacients trasplantats de progenitors hematopoètics tipus autòleg* [en línia]. Treball final de grau. Universitat de Lleida. <<https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/49312/mconilleras.pdf?sequence=1>> [Consulta: 15 març 2023].
- FUNDACIÓ JOSEP CARRERAS (2016). «El trasplantament de medul·la òssia, sang perifèrica o sang de cordó umbilical». *Guia del trasplantament de medul·la òssia per al pacient* [en línia]. <<https://www.fcarreras.org/ca/trasplante>> [Consulta: 15 març 2023].
- GALVEZ MERCADER, Montserrat (2021). «Malaltia psoriàsica». A: *Infermera virtual* [en línia]. <https://www.infermeravirtual.com/cat/problemes_de_salut/malalties_trastorns/malaltia_psoriasica/informacio_practica> [Consulta: 15 març 2023]. [Portal de promoció i educació per a la salut del Col·legi Oficial d'Infermeres i Infermers de Barcelona]
- GVA SANITAT = CONSELLERIA DE SANITAT UNIVERSAL I SALUT PÚBLICA DE LA GENERALITAT VALENCIANA (@GVAсанitat) (2018). «Hui commemorem el Dia Mundial de la Malaltia Pulmonar Obstructiva Crònica, una greu patologia que es caracteritza per una obstrucció crònica del flux aeri per l'exposició a substàncies nocives com el tabac. #EPOC És el moment. Apunta't al #PlaBé <http://san.gva.es/pla-be>». Twitter, 21 novembre 2018, 9.48 h. <<https://twitter.com/gvasanitat/status/1065164988891971584?lang=ca>> [Consulta: 22 març 2023].

- HOSPITAL CLÍNIC DE VALÈNCIA (2021). «La Unitat d'EPOC de l'Hospital Clínic atén més de 2.000 pacients a l'any». *Notícies* [en línia]. <https://clinicomalvarrosa.san.gva.es/web/departamento_clinicomalvarrosa/noticias/-/journal_content/56/4084047/9737118/PLANTILLA_NOTICIAS_DETALLE> [Consulta: 22 juny 2023].
- HOSPITAL VALL D'HEBRON (2022). «Com cuides d'algú que ha patit càncer infantil». *Consells de Salut* [en línia]. <<https://hospital.vallhebron.com/assistencia/consells-de-salut/com-cuides-dalgu-que-ha-patit-cancer-infantil>> [Consulta: 22 juny 2023].
- IB-SALUT = SERVEI DE SALUT DE LES ILLES BALEARS (2020). «La consulta específica d'MPOC de l'Hospital Son Llàtzer fa deu anys». *Notícies del Servei de Salut de les Illes Balears*. <<https://www.ibsalut.es/actualitat/noticies-per-a-la-ciutadania/3893-la-consulta-especifica-d-mpoc-de-l-hospital-son-llatzer-fa-deu-anys>> [Consulta: 22 juny 2023].
- (2021). «Sistemes d'informació corporatius. Informació per a professionals». [en línia]. <<https://www.ibsalut.es/professionals/e-salut/sistemes-d-informacio-corporatius>> [Consulta: 15 abril 2023].
- INSTITUT D'INVESTIGACIÓ BIOMÈDICA DE BELLVITGE (2014). «Neix PRECISESADS, un projecte europeu per trobar nous tractaments contra les malalties autoimmunes sistèmiques» [en línia]. <<https://idibell.cat/2014/02/neix-precisesads-un-projecte-europeu-per-trobar-nous-tractaments-contra-les-malalties-autoimmunes-sistemiques/>> [Consulta: 11 març 2023]. [Nota de premsa]
- MOLINA I FERRAGUT, Lluís (1990). «Cor d'atleta». *Avaluació ecocardiogràfica* [en línia]. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. <<https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/4553/TLMF1de2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Consulta: 18 març 2023].
- PLANELLA TURON, Arnald (2020). *Efectivitat de l'entrenament amb oclusió vascular per a l'augment de la força muscular i la reducció de l'atròfia, després d'una artroplastia total de genoll: Protocol d'assaig clínic aleatoritzat* [en línia]. Treball final de grau. Universitat de Lleida. <<https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/69204/aplanellat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Consulta: 18 març 2023].
- REGIÓ SANITÀRIA CAMP DE TARRAGONA (2019). *Memòria de la Regió Sanitària Camp de Tarragona* [en línia]. Servei Català de la Salut, Generalitat de Catalunya. <https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/6409/regio_sanitaria_camp_tarragona_memoria_2019.pdf?sequence=1> [Consulta: 18 març 2023].
- SEM = SISTEMA D'EMERGÈNCIES MÈDIQUES (2016). *SEM al Mes: Butlletí Intern d'Informació Mensual* [Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut], 49. [Memòria sanitària]
- UAB = UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (2013). «Una cirurgia no perforant pel glaucoma». *UAB Divulga* [en línia]. <<https://www.uab.cat/web/detall-de-noticia/una-cirurgia-no-perforant-pel-glaucoma-1345469002000.html?articleId=1345655925084>> [Consulta: 18 març 2023]. [Nota de premsa sobre una tesi doctoral]

Notes

1. Aquest article s'emmarca en el projecte de recerca «Anàlisi crítica de les estratègies narratives amb aplicació preferent a l'àmbit sociocultural valencià contemporani» (UJI-B2021-22), de la Universitat Jaume I.
2. A diferència del que passa en algunes publicacions en línia sobre química, en les quals els autors aprofiten que no hi ha un límit real d'espai i s'hi esplaien i hi despleguen els noms complets (Navarro, 1995).
3. En aquest treball inclourem els acrònims dins del grup de les sigles, d'acord amb la majoria de manuals d'estil i criteris lingüístics (Generalitat de Catalunya, 2021).
4. En total, en l'article «Meta-research: The growth of acronyms in the scientific literature» analitzen 24 milions de títols i 18 milions de resums d'articles publicats entre els anys 1950 i 2019. Hi troben que hi ha almenys una sigla o acrònim en el 19 % dels títols i el 73 % dels resums. Un dels resultats més cridaners és que, de les més d'un milió de sigles detectades, una mica més de 2.000 (0,2 %) s'utilitzaven regularment, però la majoria de sigles (79 %) apareixien menys de 10 vegades.
5. Una plataforma amb nombrosos recursos per a la traducció medicosanitària, sobretot per al castellà i anglès, però també per a l'alemany i el portuguès.
6. També podria fer referència, entre altres termes, a *aneurisma de l'aorta ascendent* o a *arteriografia (angiografia) de l'aorta abdominal* (Navarro, 2023).
7. L'examen MIR (metge intern resident) és una prova que fan els graduats en Medicina a l'Estat espanyol per accedir a la formació pràctica complementària sobre l'especialitat a la qual es volen dedicar.
8. Es tracta de la forma abreviada de l'antic nom tècnic *apoplectic stroke* (Navarro, 2019).
9. *Accident vascular cerebral* és un terme massa llarg i complex per a fer-ne un ús general, tant en català com en la seva variant en castellà. A diferència de l'anglès, on *stroke* és un mot diastràticament transversal, el seu equivalent en català i castellà, *ictus*, no ho és tant.

Les sigles mèdiques en català: autocentrades o al·locentrades?

Adéla Kořátková

10. La cerca de Google amb el filtre de resultats en català no és tan precisa com ens agradaria, ja que de vegades inclou textos en castellà si la pàgina conté una part que estigui en català, entre altres situacions. Per això, aquí fem un estudi qualitatiu, seleccionant manualment els resultats, i no quantitatiu, ja que seria molt complicat filtrar correctament els textos que realment són en català.

11. Les negretes en els exemples són nostres.

12. Ens referim als casos en què existeix una versió del terme en català amb la sigla corresponent. Recordem que en el nostre corpus només analitzem aquests casos i no termes o sigles, per exemple, que s'usen exclusivament en anglès.

13. Tanmateix, l'ús més estès tant en l'àmbit sanitari com en el general és amb la sigla EPOC (vegeu més sobre la polèmica a Navarro (2019), p. 144-146).